

Det ræsonnerede katalog i et analogt og digitalt perspektiv

PASSEPARTOUT 41

Skrifter for
kunsthistorie

Årgang 23
2021

Det ræsonnerede katalog i et analogt og digitalt perspektiv

PASSEPARTOUT

NR. 41—22. ÅRGANG—2021

UDGIVER

Passepartout—Skrifter for kunsthistorie

CVR-nummer 25 34 04 18

c/o Aarhus Universitet

Bygning 1580, lokale 024

Langelandsgade 139

DK-8000 Aarhus C

ISSN 0908-5351 (tryk)

ISSN 2597-0704 (online)

Passepartout er et peer reviewed tidsskrift.

Dette nummer udgives med støtte af Ny Carlsbergfondet og Landsdommer V. Gieses Legat.

TEMAREDAKTION

Hans Dam Christensen, Ane Hejlskov Larsen, Emilie Vinther Madsen, Sara Klinge Nielsen, Astrid Marie Hvorslev Svendsen og Lisbet Tarp.

Redaktionen har opsøgt rettighedshaverne til alt billedmateriale.

Eventuelle yderligere rettighedshavere bedes henvende sig til temaredaktionen.

REDAKTIONSPANEL

Natascha Lundholm Søndermark Beringer, Carina Sabrina Wiborg Borovski Hundsdahl, Sara Klinge Nielsen, Pernille Leth-Espensen, Daniel Emami Riis, Jakob Rosendal, Mia Rudfeld, Ane Kirstine Preisler Skovgaard, Anne-Mette Hjeds Strange, Astrid Marie Hvorslev Svendsen, Linda Højgaard Svendsen, Lisbet Tarp, Emma Hyttel Tørnes og Emilie Vinther Madsen.

GRAFISK TILRETTELÆGGELSE

Anders Brandstrup

Bogen er sat med Minion og Acumin.

TRYK

400 eksemplarer

Specialtrykkeriet Arco A/S, Skive

Trykt på Munken Lynx 130g

Indhold

- ANE HEJLSKOV LARSEN
- 5 Det ræsonnerede katalog i et analogt og digitalt perspektiv
Introduktion
- CHRIS FISCHER
- 19 Det ræsonnerede katalog
Mest om tegninger og navngivning
- JØRGEN WADUM
- 41 Mod en interdisciplinær kunstvidenskabelig metode?
Berigelse gennem inddragelse af materiale- og naturvidenskabelige analyser
- HANS DAM CHRISTENSEN
- 71 Om ræsonnerede kataloger med og uden kunstnere
En lille vidensarkæologisk undersøgelse
- ANTOINETTE FRIEDENTHAL
- 95 Catalogue raisonné or Catalogue contaminé?
Art Historians at the Crossroads
- INTERZONE
- 121 Det ræsonnerede katalog: på museet og i kunstnerens hænder
- EDWARD PAYNE
- 151 Curating the Catalogue Raisonné
Ribera's Drawings Disseminated
- BIBI HENRIKSEN SAUGMAN
- 173 Lugten af en papkasse
- ANNA NÄSLUND DAHLGREN
- 193 Vad ska vi ha alla bilder till?
Katalogiska utmaningar i skärningspunkten mellan
kulturarvsförvaltning och humanistisk forskning
- LISBET TARP
- 213 A New View: Creating Tools to Access, Conserve,
and Understand Visual Cultural Heritage
Interview with Robert Erdmann, Rijksmuseum and University of Amsterdam

Det ræsonnerede katalog i et analogt og digitalt perspektiv

Introduktion

ANE HEJLSKOV LARSEN

Dette temanummer med titlen *Det ræsonnerede katalog i et analogt og digitalt perspektiv* udspringer af et forskningsmæssigt behov for at undersøge det ræsonnerede katalog, på fransk kaldet catalogue raisonné, og dets indbyggede kunsthistoriske begrebssystem faghistorisk og teknologisk. Det ræsonnerede katalog og de dertil udviklede arbejdsmetoder blev med afsæt i Ny Kunsthistories poststrukturalistiske tilgang op igennem 1980'erne og herefter kritiseret for at være en alt for positivistisk forankret genre med en forældet praksis. Ifølge denne kritik havde genren først og fremmest betydning for den individuelle kunstners økonomi og produktion. Den bidrog til at opretholde en romantisk genidyrkelse. Fra det 21. århundrede opstod desuden en stigende skepsis over dominansen af mandlige vest-europæiske billedkunstnere, som fik tildelt et ræsonneret katalog eller endda flere ræsonnerede kataloger.

Spørgsmålet er, om denne kritik af det ræsonnerede katalog er tilstrækkeligt nuanceret. Med udviklingen af de digitale teknologier og opkomsten af feltet digital humaniora i det 21. århundrede har det ræsonnerede katalog fået en fornyet interesse for dets historiske forudsætninger og metoder. Fra idéen til dette nummer, som opstod i 2019, og frem til dets udgivelse i slutningen af 2021 er forskningspublikationer om emnet vokset, både om det ræsonnerede katalog som genre og om de kunsthistoriske metoder, som genren trækker på.

Connoisseurship eller på dansk kenderskab er en af metoderne, som er blevet særligt forbundet med det ræsonnerede katalog, og er et engelsk udtryk for evnen til at spore sammenhænge mellem kunstværker ved hjælp af en individuel trænet visuel hukommelse. Årelange studier af stilistiske

fællestræk i en enkelt kunstners eller flere kunstneres produktion dannede grobund for 1600- og 1700-tallets systematiske værkkataloger, hvor større grupper af tegninger, tryk og malerier blev tilskrevet bestemte kunstnere gennem en omhyggelig sammenligning og kategorisering af detaljer i kunstværkerne. Metoden blev udviklet over tid på grund af et behov på kunstmarkedet og de nye kunstmuseer for at skelne mellem ægte og falske værker af især ældre mestre som f.eks. den nederlandske kunstner Rembrandt van Rijn (1606-1669), hvor tvivl om et kunstværks ægthed kunne udløse og fortsat udløser debatter på auktioner og museer verden rundt.

Den visuelle "dom" blev imidlertid også i høj grad funderet på andre arbejdsmetoder, f.eks. studiet af billedernes skiftende ejerforhold og inddragelse af dokumentation i form af forskellige typer af arkivalier, på hvilke det moderne ræsonnerede katalog i dag bygger videre. En lang række forskere med enten en naturvidenskabelig eller humanistisk tilgang er i nye artikler og antologier optaget af, hvordan den digitale teknologi igennem analyser af materialitet og tilgængeliggørelse af arkivalier som katalogoplysninger, højt opløste billedfiler og linkstruktur mellem tekst og billede kan gøre det ræsonnerede katalog til en utømmelig datakilde for nye undersøgelser af f.eks. det visuelle materiale, udstillingsnetværk og private samleres betydning for museernes indkøb.

Senest har det videnskabelige kunsthistoriske tidsskrift *Journal of Art Historiography* i dets sommernummer fra 2021 valgt at fokusere på "Doing connoisseurship" ud fra et digitalt perspektiv. I dette nummer argumenterer tyskerne Thomas Ketelsen og Uwe Golle for, at den digitale teknologi kan gøre op med den forældede kunstnergenidyrkelse og nuancere kunstfænomener generelt. Deres case er Rembrandts tegninger, som hollænderne Peter Schatborn og Erik Hinterding i 2019 udgav det komplette ræsonnerede katalog over. Ketelsen og Golle hævder, at det digitale billede og digitale metoder kunne have understøttet den traditionelle kenderskabsmetode, som er grundlaget for Rembrandt-udgivelsen, bl.a. ved at studere tegningernes materialitet, brugen af materialer, og hvordan tegningerne var blevet udført. Ved hjælp af det stigende antal af digitale billed databaser ville digitaliserede billeder desuden fra mange forskellige samtidige kunstnere på Rembrandts tid være et yderst hjælpsomt sammenligningsgrundlag for at skabe mere validitet og transparens for den kunsthistoriske dom.

Sidst, men ikke mindst nævner Ketelsen og Golle, at samarbejder mellem forskere med forskellige fagligheder, også fra naturvidenskab, ville kunne kvalificere *connaissanceurens* fremtidige arbejde, kvalitativt og kvantitativt.

Men især den engelske kunsthistoriker Kathryn Browns antologi med titlen *Digital Humanities and Art History* fra 2020 rummer flere artikler med forskellige spørgsmål og indfaldsvinkler til det ræsonnerede katalog som digital genre. Amerikaneren Anne Collins Goodyear oplyser i sin artikel "The Art-Historical Catalogue in the Digital Era", at i USA og i Europa er et stort antal ræsonnerede kataloger fortsat ved at blive udgivet. En væsentlig del heraf bliver gjort frit tilgængelige på nettet. Bag disse udgivelser står museer, universiteter og kunstner-estates (juridisk begreb for et kunstnerdødsbo, hvor kunstnerens rettigheder varetages af de efterladte familiemedlemmer), mens det amerikanske forlag Artifex i 2021 udviklede en lidt mere kommerciel model for digitale ræsonnerede kataloger, baseret på en abonnementsordning.

Grundlæggende set er udfordringen med det fysiske ræsonnerede katalog, at det er dyrt at producere og opdatere. Med tiden bliver kataloget samtidig i stigende grad dyrere at erhverve som følge af det begrænsede oplag. Denne problemstilling kunne derfor alene tale for en fremadrettet digital udgivelse. Med en digital infrastruktur kan specialister i højere grad løbende revidere indholdet, samtidig med at også en større brugerskare vil kunne få adgang til og gavn af det ræsonnerede katalog. I forbindelse med dette emne henviser Goodyear til den amerikanske kunsthistoriker Elizabeth Alice Honig, som i sin artikel "Art History and Access: The *catalogue raisonné* as Collaborative Research Site" fra 2014 beskriver nogle af mulighederne og betingelserne, som den digitale ramme giver i arbejdet med stoffet. Honig publicerede artiklen i forbindelse med lanceringen af en ny hjemmeside for den nederlandske kunstner Jan Brueghel (1568-1625), og hun taler for at erstatte kunstkenderen med crowdsourcing, dvs. at brugerne har mulighed for at tilføje data til hjemmesiden:

For the age of new media, janbrueghel.net provides a web-based model to replace the traditionally published catalogue raisonné. As an invention in the discipline of art history, the site offers crowdsourcing of catalogue data and ways to post opinions on the works of an artist whose oeuvre is particularly difficult to delimit. The site redefines the oeuvre catalogue itself as an

open-ended, flexible, collaborative enterprise. Finally, the site exists as an innovative way of making a reliable (if indefinite) catalogue of the artist's work available to both the general and the scholarly public.

Med andre ord ligger der bag det digitale ræsonnerede katalog en grundlæggende intention om at gøre data tilgængelige for så mange mennesker som muligt og invitere dem til at gå på jagt i det store billedmateriale ved hjælp af tags. Det handler i dette perspektiv om at udvide brugen til alle mennesker fremfor at fastholde det ræsonnerede katalog for specialister eller fagfolk, selv om udbredelsen og tilgængeliggørelsen også rejser forskellige spørgsmål vedrørende kunstnercopyright og kvaliteten i bæredygtigheden og vedligeholdelse i en sådan digital ressource.

Men som Goodyear også gør opmærksom på, har der eksisteret en relativt reserveret holdning og til tider ligefrem afstandtagen til at koble et digitalt perspektiv på kunsthistorikerens undersøgelsesmetoder. Goodyear nævner anekdotisk den ofte citerede historie om, hvordan den amerikanske kunsthistoriker Jules Prown blev mødt af højlydte kritiske tilråb, da han fremlagde sit paper om "The Art Historian and the Computer" på College Art Association så tidligt som i midten af 1960'erne. Denne skepsis over for digital teknologi har eksisteret langt ind i den 21. århundrede. Museer og fonde har ikke desto mindre understøttet en udvikling, som kombinerer kunsthistorisk metodik med digital teknologi, hvilket peger på behovet for nye typer forskningsfællesskaber, som også Ketelsen og Golle nævner i deres artikel.

På et andet plan giver selve materialet modstand i arbejdet fra det analoge til digitale format. Anne Luther, som i dag arbejder som en international konsulent for museer, har i sin artikel "Digital Provenance, Open Access, and Data-Driven Art History" fokus på proveniens som en anden fremtidig digital metode. Proveniens handler i kunsthistorisk sammenhæng om at finde data fra museer, biblioteker og arkiver om, hvem der har ejet eller erhvervet kunstgenstandene, hvor og hvornår de er blevet udstillet og i hvilke sammenhænge. Som Luther skriver, er det dog ikke tilstrækkeligt at omdanne pdf-filen til et ræsonneret onlinekatalog på en hjemmeside, hvor man kan bladere i det, som var det en fysisk bog. Nej, det er nødvendigt at gøre de relevante data tilgængelige på en måde, så de kan linkes, sammenlignes og forbindes med andre data fra vidt forskellige kontekster. Det er dog ikke uden problemer at rense eller ensrette data fra

deres institutionelle kontekster. Ifølge Luther findes der f.eks. 16 forskellige måder at navngivne Pablo Picasso på, hvilket gør det vanskeligt for computerens software at finde og sammenligne data om denne kunstner. Det kræver, at der udvikles et fælles sprog og præcise entydige kategorier, hvilket omvendt kan indebære en ensretning og dermed fjerne lokale kontekstafhængige betydninger. I arbejdet med ældre kunsthistorisk materiale, hvor fleksibel stavetekstur, sprogforskelle og lakuner præger materialet, bliver disse problemstillinger blot yderligere forstørret.

Et konkret eksempel på en digital gentænkning af det ræsonnerede katalog er bl.a. i skrivende stund ved at blive udviklet af Wildenstein Plattner Institute (WPI), en amerikansk nonprofitorganisation, oprettet i 2015, hvis formål ifølge dets hjemmeside er at skabe grundlag for en kritisk kunsthistorie ved at tilgængeliggøre, katalogisere og digitalisere arkivalier. I den lille uploadede video på hjemmesiden fremgår det, at onlineformatet er mere end en database, der gemmer inddateret data i en bestemt struktur. Det er en dynamisk genre, som man både kan søge i, og som kontinuerligt bliver udviklet i et samspil med forskere og andre institutioner.

WPI lancerede i foråret 2021 ifølge dets egne ord en “monumental onlinepublikation” med titlen “Paul Gauguin: Paintings, 1981-1903”, altså et digitalt “Gauguin Catalogue Raisonné”, som bygger videre på den meget velstående og indflydelsesrige franske kunsthändler, historiker og hesteopdrætter Daniel Wildensteins grundige fysiske tobinds catalogue raisonné, udgivet i 2002, året efter Wildensteins død. Forskellen mellem den fysiske og digitale udgave er, at den digitale løbende kan opdateres og linkes til andre institutioners onlinearkiver, men i princippet er den fysiske og digitale udgave opbygget på samme måde: Grundlæggende består et nutidigt eller moderne ræsonneret katalog af en kommenteret billedoversigt over en kunstners eller flere kunstneres produktion. Billedoversigten kan enten være kronologisk, motivisk eller tematisk struktureret. Andre centrale kendetegn ved det ræsonnerede værkkatalog er værkkfortegnelsen, som ledsager billedoversigten og indeholder oplysninger om og argumentation for kunstværkernes ægthed, deres indbyrdes sammenhæng, kvalitet, skiftende ejerskab og udstillingshistorik.

Fælles for det moderne analoge og digitale ræsonnerede katalog er altså, at der er fokus på kunstnernes samlede produktion og værkerne

særlige visuelle-æstetiske kendetegn. Det rummer samtidig muligheden for at samle en mængde data om f.eks. betydningen af private samleres og museers indkøb for kunstnerens omdømme og status. Data om udstillingssteder, værkeres ejerforhold og deres auktionspriser kan bidrage med empiri til analyser om et forgrenet netværks indflydelse på kunstnerisk opstigning på kunstmarkedet og karriereforløb. Det digitale ræsonnerede katalog bliver med disse data ikke blot et automatiseret system til at dykke ned i en eller flere kunstneres samlede værk, men rummer også muligheden for at udbygge genren med systematisk metadataindsamling, som kan kvalificere og nuancere den kunsthistoriske fortolkning og analyse. Diana Seave Greenwald, der både er kunsthistoriker og økonomihistoriker, er i sin bog *Painting by Numbers. Data-driven Histories of Nineteenth Century Art* fra 2021 fortaler for at benytte sig af såvel kvalitative metoder som statistik i sine analyser: "Data can better contextualize the stories of individual artists and objects; and paying close attention to the stories of these artists and their works can provide better insight into the individual choices and details that, in aggregate, become a general trend in the data". Greenwald argumenterer for, at digitaliserede udstillingskataloger, galleriarkiver og auktionsarkiver kan bibringe kunsthistorikeren en mængde datasæt at arbejde med. Disse datasæt kan danne grundlag for undersøgelser af, hvad der adskiller den kanoniserede kunstner fra andre frasorterede eller glemte kunstnere, eller hvorvidt en kunstners brug af bestemte medier og motiver er særlige eller udbredte i samtiden eller om køn og geografi spiller en rolle.

Efter denne optakt til vores temanummer om det ræsonnerede katalog i et digitalt perspektiv kunne man forledes til at stille det spørgsmål, som den tidligere tyske professor i kunst og medieteor i Hochschule für Gestaltung i Karlsruhe Hans Belting gav sit lille skrift fra 1983 som titel: *Das Ende der Kunstgeschichte?* Altså om en digital kunsthistorie kunne betyde en afslutning på faget kunsthistorie? Beltings skrift omfattede dog ikke et teknologisk aspekt, men han indledte skriftet med at svare benægtende: Der var ikke tale om kunstens eller kunsthistoriens død. På ingen måde, understregede han. Derimod kredsede skriftet om forholdet mellem kunstens syn på sin egen historie og sin autonomi på den ene side og kunsthistoriefagets syn på sig selv og sit eget genstandsfelt på den anden side, affødt af moderne og avantgardistiske kunststrømninger og kunst-

FAKTA

Af databasen på hjemmesiden for International Foundation for Art Research (IFAR) fremgår det, at hovedvægten af udgivne ræsonnerede kataloger og kommende udgivelser ligger på individuelle kunstnere fra Italien (546), Frankrig (444) og Tyskland (431). Det andet højeste antal er udgivelser om kunstnere fra USA (311) og England (206). Den tredje højest antal af udgivelser er om kunstnere fra Belgien (135), Nederlandene (138), Spanien (129) og Schweiz (101). Under 100 udgivelser ligger Østrig (76), Polen (37), Rusland (32), Tjekkiet (28), Japan (19) og Mexico (14). Lande med færrest (13) udgivelser af ræsonnerede kataloger om deres kunstnere hører Danmark (13) sammen med Australien (14), Brasilien (14), Irland (11), Portugal (10) og Sverige (8). Derudover har størstedelen af verdens lande meget få ræsonnerede kataloger af deres kunstnere. I lande tæt på Danmark gælder det bl.a. Island, Grønland, Norge, Sverige, de baltiske lande og en lang række østeuropæiske lande.

De fleste kunstnere, som er opført med et ræsonneret katalog i databasen, er født i 1800-tallet (i alt 983) og 1900-tallet (958). Hovedparten af de mandelige kunstnere (919) er født i 1800-tallet, mens der findes 64 ræsonnerede kataloger om kvindelige kunstnere med fødselsår i 1800-tallet. Til gengæld stiger antallet af nye ræsonnerede kataloger om kvindelige kunstnere, som er født i 1900-tallet (106), mens antallet af ræsonnerede kataloger for mænd med fødselsår i 1900-tallet falder til 852.

Vi kan altså af tallene udlede, at antallet af nye ræsonnerede kataloger om individuelle kvindelige kunstners produktioner stiger fra og med 1800-tallet og dermed i forbindelse med den moderne kunsts gennembrud. Der kan endvidere konstateres en klar overvægt af europæiske kunstnere, som har fået tildelt et ræsonneret katalog. De registrerede ræsonnerede kataloger i IFAR-databasen dækker i øvrigt over forskellige medier: malerier, tegninger, skulpturer, design, arkitektur og kunstværk. Den statistiske analyse er foretaget ved årsskiftet 2020/2021.

historikerens nye roller mellem kunstneren og historie. Gentagne gange i historien har kunsthistorikere også diskuteret, hvorvidt faget befinder sig i en konstant krisesituation, eller om der snarere er tale om en kontinuerlig fragmentering af faget kunsthistorie. Den amerikanske kunsthistoriker Donald Preziosi udgav i 1989 en bog med titlen *Rethinking Art History: Meditations on a Coy Science*, hvor han diskuterede, hvor krisen befinder sig – i faget eller uden for faget? Dette spørgsmål brugte han som Belting til at problematisere fagets egen kanon, indbyggede værdier og selvforståelse. Preziosi analyserede således i seks kapitler forskellige bagvedliggende strategier i fagets måde at skabe viden og magt og udøve historie på. Han demonstrerede i disse nedslag, at fagets genstandsfelt og grænserne for faget hele tiden står til forhandling. Og lige netop her er det oplagt at spørge ind til, hvilken betydning det ræsonnerede katalog og forestillingen om en særlig digital kunsthistorie har spillet og fremadrettet vil spille, og om den digitale kunsthistorie mimer allerede eksisterende institutionelle strukturer og kunsthistoriske genrer og metoder? Det giver dette temanummer ikke et entydigt svar på. Spørgsmålet om formålet med det ræsonnerede katalog, og hvilke dele af det ræsonnerede katalogs begreber og metoder som fortsat vil være interessante for fremtidig forskning og med hvilket fokus, besvares også forskelligt i artiklerne og med forskellige tilgange.

* * *

Dette temanummer er bygget op over to dele og adskilles af interzonen, hvor en aktuel kunstnerisk vinkel og museumsperspektivet på det ræsonnerede katalog bliver taget op.

Den første del handler om det ræsonnerede katalog ud fra et historisk perspektiv.

Chris Fischer, der er leder af Forskningscenter for tegnekunst og seniorforsker på Statens Museum for Kunst og specialist i renæssancens og barokkens mestre, betragter det ræsonnerede katalog som den kunsthistoriske disciplins fundament. Han vægter den genstandsbaserede kunsthistorie i sit arbejde med det ræsonnerede katalog, dvs. at kunsthistorikeren ud fra præcise iagttagelser ville kunne argumentere for, hvem der har skabt

hvilke værker, eller hvilke værker der kan tilskrives en kunstner, og være i stand til at adskille originale og falsknerier fra hinanden. Chris Fischer gør rede for de forskellige metoder til at bestemme og afgrænse en ældre kunstners produktion; fra connoisseurship over tilskrivning ved hjælp af kilder, påskrifter, stempler, proveniens og grafologi til studiet af materialer og teknik og inddragelse af konservatoren til forståelsen af den kunstneriske arbejdsproces.

Jørgen Wadum er malerikonservator, og han argumenterer især for nødvendigheden af en tværvidenskabelig tilgang til den kunsthistoriske forskning i udarbejdelsen af det ræsonnerede katalog. Han taler ikke blot for malerikonservatorens bidrag i form af viden om kunstværkernes fysiske tilstand og bevaringsmetoder, men også for en teknisk kunsthistorie og brug af naturvidenskabelige undersøgelsesmetoder. Særligt de naturvidenskabelige metoder er fra anden halvdel af 1900-tallet blevet udviklet internationalt og anvendt ved tilskrivningen af bl.a. nederlandske kunstnere som Rembrandt og Frans Hals (ca. 1582-1666) og studiet af kunstværkers farveændringer over tid, f.eks. hos Vincent van Gogh (1853-1890) og Edward Weie (1879-1943).

Hans Dam Christensen, der er professor i kulturformidling ved Sektion for Arkiver, Biblioteker og Museer på Institut for Kommunikation, Københavns Universitet, udfører i sin artikel en vidensarkæologisk undersøgelse af brugen og forståelsen af det ræsonnerede katalog for perioden 1730'erne til 1840'erne. Resultatet af denne undersøgelse er, at brugen af det ræsonnerede katalog er mere mangfoldig end hidtil antaget. Genren har ikke kun været forbeholdt studier og registrering af en enkelt kunstner og vedkommendes værker inden for de klassiske medier som grafik, tegning, skulptur og maleri. Det ræsonnerede katalog kunne også handle om naturfænomener som konkylier eller termiske bade i Frankrig.

Den tyske kunsthistoriker Antoinette Friedenthal har skrevet flere centrale artikler om de tidligste ræsonnerede kataloger og genrens udvikling i et samspil med kunstmarkedet. I artiklen til dette temanummer fokuserer hun på forholdet mellem biografien og det ræsonnerede katalog i konsolideringen af faget kunsthistorie i de tysktalende lande, som har bidraget væsentligt til denne disciplins metodeudvikling. Hun undersøger udvalgte kunsthistorikers brug og omtale af henholdsvis det ræsonnerede

katalog og biografi i konkrete eksempler, i både en museums- og universitetssammenhæng, og hvorvidt det ræsonnerede katalog skulle opfattes som en akademisk eller privatfinansieret genre. Et af hendes eksempler er den tyske stilhistoriker Heinrich Wölfflins udgivelse om de tidlige værker af Michelangelo (1475-1564) fra 1891, hvor han afviste museumsdirektøren Wilhelm von Bodes tilskrivning af et værk til Michelangelo. Wölfflins bedømmelse byggede udelukkende på sort-hvide fotografier og ikke på de fysiske værker, hvilket rejste en del polemik i samtidens kunsthistoriker- og museumsmiljø.

Mellemlægget interzone indeholder to dele, nemlig et interview med vicedirektør for samling, forskning og bevaring på Statens Museum for Kunst Camilla Jalving og en dokumentation af udvalgte værker fra billedkunstneren Christian Vinds udstilling *Dr. Topic* fra 2014 på udstillingsstedet Overgaden i København. Mellemlægget er sammensat af de tre kunsthistoriekandidatstuderende Astrid Marie Hvorslev Svendsen, Emilie Vinther Madsen og Sara Klinge Nielsen fra Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet. I mellemlægget sidestilles museumsopfattelsen af og det kunstneriske blik på det ræsonnerede katalog. På den måde træder det frem, at det ræsonnerede katalog er til fortsat forhandling, afhængig af hvilken praksis man betragter det fra. Mens Camilla Jalving betragter genren som en registrant over en enkelt kunstners værker, så opfatter Christian Vind genren som en metode til en visuel refleksion over den kunstneriske proces.

Den anden del af dette temanummer fokuserer på aktuel kuratorisk brug og analog og digital organisering af visuelle metadata, som er affødt eller udspringer af arbejdet med det ræsonnerede katalog eller tilsvarende vidensorganiseringer som samlinger og arkiver.

Edward Alan Payne, som er adjunkt ved Kunsthistorie på Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet, interesserer sig i sin artikel for forholdet mellem kurateringen af det ræsonnerede katalog og en udstilling om den samme kunstner. Han stiller spørgsmålet om, hvordan man kan omdanne et ræsonneret katalog over tegninger af den spanske barokmaler Jusepe de Ribera (1591-1652) til en udstilling. Som afsæt for

sin analyse udvælger han to forskellige udstillingsversioner, i henholdsvis Museo Nacional del Prado i Madrid, Spanien og på Meadows Museum i Dallas, USA, hvor han redegør for de kuratoriske strategier og fortolkninger. Begge udstillinger var Edward Alan Payne medkurator på, og vægtningen af værker og motiver endte med at være vidt forskellige, selv om begge udstillinger blev baseret på det samme ræsonnerede katalog.

Kunsthistorikeren Bibi Saugman forholder sig i sin artikel til processen med udarbejdelsen af det første danske digitalt ræsonnerede katalog, som hun er i gang med at udvikle over den danske avantgardekunstner Poul Gernes (1925-1996) og hans produktion. Det gør hun i et tæt samarbejde med kunstnerens efterladte familie, webdesignere og museer. Bibi Saugman omtaler sig selv som en reflekteret dataregistrant og udfolder i artiklen de mange forskellige valg, som kunsthistorikeren står overfor, når et ræsonneret katalog og især et digitalt tilgængeligt katalog over en kunstners livsværk skal skabes, og hvordan disse valg bliver udfordret af kunstnerens egen opfattelse af sin kunst.

Svenske Anna Näslund Dahlgren, som er professor i kunstvidenskab ved Institutionen för kultur og æstetik ved Stockholms Universitet, forsker i visuelle kulturer, arkiver og digitalisering. Udarbejdelsen af kataloger og deriblandt ræsonnerede kataloger foregår fortsat analogt, mens organiseringen af viden og funktioner i stigende grad foregår digitalt. Hvordan skal arbejdet med det digitale katalog så udvikles fremadrettet? Udgangspunktet for Anna Näslund Dahlgrens artikel er derfor analysen af en online-spørgeundersøgelse om produktion og brug af beskrivende metadata blandt informationsspecialister på svenske museer, biblioteker og arkiver på den ene side og svenske humanistiske universitetsforskere, som benytter visuelt arkivmateriale, på den anden side. Denne undersøgelse viste forskelle mellem de to hovedgruppers brug og interesse for billeder og deres indhold.

Det sidste bidrag i dette temanummer er udarbejdet af projektansat lektor i kunsthistorie Lisbet Tarp ved Aarhus Universitet. Hun har foretaget et interview med seniorforsker Robert Erdmann fra Rijksmuseum i Amsterdam og professor ved Amsterdam Universitet om hans metoder og overvejelser over udviklingen af digitale redskaber til visuelle analyser og deling af visuelle metadata. Robert Erdmann udvikler software, som kan optage og visualisere forskellige typer af optagelser af et kunstværk.

På den måde kan man som kunsthistoriker få større viden om et værks materielle aspekter og nemmere opøve visuelle viden samt dele observationer ved hjælp af de såkaldte viewers. Undervejs henviser han til den italienske mediciner, politiker og kunstkender Giovanni Morelli og hans visuelle analytiske metode som inspirationskilde til at udvikle software, f.eks. *Morelli's vision tool*. Interviewet giver en status på, hvordan man i dag kan inddrage computeren til at indsamle, bearbejde og dele den viden, som indgår i det fortsatte arbejde med det digitale ræsonnerede katalog.

Ane Hejlskov Larsen. lektor i museologi og kunsthistorie, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet

DANSK OG ENGELSK FORSKNINGSLITTERATUR OM DET RÆSONNEREDE KATALOG OG DETS METODIKKER

Se også forfatterens referencer i deres artikler til dette nummer

- Andersen, Lærke Maria Funder: "Meeting expectations and revealing aspirations. Ole Worm and the emergent genre of museum catalogues" in Marianne Pade og Camilla Horster (eds): *Cultural Encounter and Identity in the Neo-Latin World*, Analecta Romana Instituti Danici. Supplementa, Bind 54, Rom, Quasar, 2018, pp. 103-119.
- Atwater, Emily: "The Changing Form of the Catalogue Raisonné': Hurdles of Transitioning from Print to Web" in *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, vol. 31 (fall 2012), pp. 186-198.
- Bell, Peter og Fabian Offert: "Reflections on connoisseurship and computer vision" in *Journal of Art Historiography*, Volume 24, juni 2021. DOI: <https://doi.org/10.48352/uobxjah.00003418> (tilgået 23.10.21).
- Belting, Hans: *Das Ende der Kunstgeschichte?* München, Deutscher Kunstverlag 1983.
- Bishop, Claire: *Radical Museology or "What's Contemporary"* in *Museums of Contemporary Art*, London, Koenig Books LTD 2013, revised 2014.
- Brown, Kathryn (ed.): *The Routledge Companion to Digital Humanities and Art History*, New York and London, Routledge, 2020.
- Christensen, Hans Dam: "Snusfornuftens videnskab i skyggen af kritisk teori og digital teknologi: Tanker om kunsthistoriens arkiv og det ræsonnerede katalog" in *Passepartout. Skrifter for kunsthistorie*, nr. 15 (2000), p. 59-80.
- Christensen, Hans Dam: "Genkenderne" in H. Dam Christensen: *Forskydningens kunst. Kritiske bidrag til kunsthistoriens historie*, København, Multivers, 2001, pp. 258-268.
- Christensen, Hans Dam og Louise C. Larsen: *Det kunsthistoriske studieapparat. Hånd-og debatbog fra den videnskabelige hverdag*, København, Multivers 2005.

- D'Alleva, Anne: *Methods & Theories of Art History*, Second Edition, London, Laurence King, 2012.
- Feigenbaum, Gail og Inge Reist: *Provenance. An Alternative History of Art*, Los Angeles, Getty Research Institute, 2012.
- Ferne, Eric: *Art history and its methods. A critical anthology*, Hong Kong, Phaidon Press Limited 1995.
- Fischer, C: "En fragmentarisk beretning om kunstkendere og ræsonnerede kataloger". In H. Dam Christensen, & L. C. Larsen (eds.): *Det kunsthistoriske studieapparat. Hånd-og debatbog fra den videnskabelige hverdag*, København, Multivers, 2004, pp. 163-180.
- Freddolini, Francesco og Anne Helmreich: "Inventories, Catalogues and Art Historiography: Exploring Lists against the Grain" in *Journal of Art Historiography* 11, 2014: https://arthistoriography.files.wordpress.com/2014/11/freddolini_helmreich_introduction.pdf (tilgået 23.10.21).
- Friedlander, Max J.: *On Art and Connoisseurship*. Translated from the original manuscript from 1942. Første gang udgivet på Beacon Paperback, 1960.
- Gade, Rune, Andre Wang Hansen og Ane Hejlskov Larsen: *Cybermuseologi. Kunst, museer og formidling i et digitalt perspektiv*, Aarhus, Aarhus Universitetsforlag, 2015.
- Gathan, Maia Wellington og Donatello Pegazzano: *Monographic Exhibitions and the History of Art*, Routledge, New York and London, 2018.
- Goodyear, Anne Collins: "The Art-Historical Catalogue in the Digital Era" in Kathryn Brown (ed.): *Digital Humanities and Art History*, New York and London, Routledge, 2020, pp. 435-447.
- Greenwald, Diana Seave: *Painting by Numbers. Data-Driven Histories of Nineteenth Century Art*, Princeton University Press, 2021.
- Guercio, Gabriele: *Art as Existence. The Artist's Monograph and Its Projects*, Cambridge, The MIT Press, 2006.
- Hatt, Michael og Charlotte Klonk: *Art history. A Critical Introduction to its Methods*. Hong Kong, Manchester University Press, 2006.
- Honig, Elizabeth Alice: *Art History and Access: The catalogue raisonné as Collaborative Research Site*: <https://noncrit.com>. Published July 2014: <https://nanocrit.com/issues/issue5/art-history-and-access-catalogue-raisonne-collaborative-research-site> (tilgået 23.10.21)
- Journal of Art Historiography*. Volume 24. 2021: <https://arthistoriography.wordpress.com/2021/06/01/toc-for-number-24-june-2021/> (tilgået 23.10.21).
- Joyeux-Prunel, Béatrice og Oliver Marcel: "Exhibition Catalogues in the Globalization of Art. A Source for Social and Spatial Art History" in *ARTL@S BULLETIN*, Vol. 4, Issue 2 (Fall 2015), pp. 80-105.
- Johnson, W. McAllister: *Art History. Its Use and Abuse*, London, University of Toronto Press, 1988. Kapt. 5: "Cataloguing Theory", pp. 227-276; kapt. 6: "Cataloguing Practice", pp. 277-310.

- Ketelsen, Thomas og Uwe Golle: "Digital images and art historical knowledge: Connoisseurship today between 'top-down design' and 'bottom-up' capabilities" in *Journal of Art Historiography*, Volume 24, Juni 2021, 8 pages. DOI: <https://doi.org/10.48352/uobxjah.00003420> (tilgået 23.10.21).
- Lovern, Lindsey: *The Catalogue Raisonné and the Art Market. The Price of Reciprocity*. A Thesis submitted in conformity with the requirement for the Master's Degree in Art Business, Sotheby's Institute of Art, 2012.
- Luther, Anne: "The Art-Historical Catalogue in the Digital Era" in Kathryn Brown (ed.): *Digital Humanities and Art History*, New York and London, Routledge, 2020, pp. 448-458.
- Pergam, Elizabeth: "Selling pictures: the illustrated auction catalogue" in *Journal of Art Historiography*, 11, 2014: <https://arthistoriography.files.wordpress.com/2014/11/pergam.pdf> (tilgået 23.10.21).
- Phillips, David: *Exhibiting Authenticity*, Manchester and New York, Manchester University Press, 1997.
- Preziosi, Donald: *Rethinking Art History: Meditations on a Coy Science*, New Haven, Yale University Press, 1989.
- Rasterhoff, Claartje og Sandra van Ginhoven (eds.): *Art Markets and Digital Histories*. This is a reprint of articles from the Special Issue published online in the open access journal Arts (ISSN 2076-0752) in 2019. Tilgængelig: https://www.mdpi.com/journal/arts/special_issues/art_markets_digital_histories (tilgået 23.10.21).
- Schneider, Ann: *L.A. art ONLINE: Learning from the Getty's Electronic Cataloguing Initiative*. A Report from The Getty Foundation, Los Angeles, California, 2012.
- Shindell, Lawrence M.: "Provenance and title risks in the art industry: mitigating these risks in museum management and curatorship" in *Museum Management and Curatorship*, Vol. 31, No. 5, 2016, pp. 406-417, <http://dx.doi.org/10.1080/09647775.2016.1227569> (tilgået 23.10.21).
- Sirois, Guillaume: "Digital Media in the Visual Art World: A Renewed Relationship with the Market" in Nete Nørgaard Kristensen, Unni From og Helle Kannik Haastrup (eds.): *Rethinking Cultural Criticism. New Voices in the Digital Age*, Singapore, Palgrave Macmillan, 2021.
- Tarp, Lisbet og Ross Deans Kristensen-McLachlan: "Det reducerede værk: Datavisualisering af tusindvis af værkfotografier" in *Perspective*, november 2021, pp. 1-41. Tilgængelig: <https://perspective.smk.dk/det-reducerede-vaerk-datavisualisering-af-tusindvis-af-vaerkfotografier> (tilgået 23.10.21).
- Whitehead, Christopher: *Interpreting Art in Museums and Galleries*, New York, Routledge, 2012.